

Učinkovita raba energije: Potreba po zavezujočem cilju 20 % povečanja energetske učinkovitosti do leta 2020

Potencial za povečanje energetske učinkovitosti v EU, še posebej pa v Sloveniji, je ogromen. Hkrati so ukrepi učinkovite rabe energije najenostavnejši in najcenejši način za izboljšanje energetske varnosti, konkurenčnosti naših gospodarstev ter za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov. Evropska komisija je v svoji Zeleni knjigi o učinkoviti rabi energije pokazala, da lahko EU do leta 2020 prihrani 20 % rabe primarne energije z nizkimi stroški. Akcijski načrt za učinkovito rabo energije je še dodatno okrepil vlogo učinkovite rabe energije kot najnujnejšega elementa evropske energetske politike.

Sveženj zakonodajnih predlogov za energetske učinkovitost, ki ga je Evropska komisija objavila v novembru 2008 je ponovno zamudil priložnost postaviti učinkovito rabo energije v središče evropske podnebne in energetske politike. Za zmanjšanje stroškov za energijo, spodbujanje inovacij in odpiranje novih delovnih mest ter za doseganje ciljev zmanjšanja emisij toplogrednih plinov, bi po mnenju Focus društva za sonaraven razvoj **EU morala**:

1. Sprejeti zavezujoč cilj 20 % izboljšanja energetske učinkovitosti do leta 2020

Izkušnje nam kažejo, da prostovoljni dogovori ter indikativni cilji ne zagotavljajo uspeha. Brez zavezujočih ciljev bo izvajanje ambicioznih ukrepov za zmanjšanje rabe energije bistveno prizadeto. Zanimanje možnih 20 % prihrankov energije bi lahko evropske državljanke po ugotovitvah Evropske komisije stalo več kot 100 milijard evrov do leta 2020¹. Po drugi strani pa bi dosežen cilj lahko prispeval k zmanjšanju emisij CO₂ za 860 milijonov ton do leta 2020, kar je dvakratni kjotski cilj EU.

Trg sam ne bo zagotovil polnega izkoriščanja potenciala za zmanjšanje rabe energije, saj cene nafte in električne energije ne vključujejo vseh stroškov energije za družbo, niti ne spodbujajo potrošnikov, da bi izvajali ukrepe učinkovite rabe energije, ki so jim na voljo. Zato je toliko bolj pomembno, da se sprejme cilj, ki bo vse države članice zavezoval k ukrepanju za doseg potrebnega izboljšanja energetske učinkovitosti.

2. Sprejeti strožje standarde za obstoječe in nove stavbe

Evropske stavbe predstavljajo 40 % porabe končne energije EU in tako predstavljajo ogromen potencial za zmanjšanje rabe energije. Izboljšanje direktive o energetske učinkovitosti stavb bi morala biti prioriteta EU – pomembno je, da Evropski parlament ta zakonodajni predlog vključi na svoj dnevni red še pred volitvami in ga tako smiselno poveže z ostalimi predpisi podnebno – energetskega paketa.

V Focusu smo zadovoljni, da predlog Evropske komisije predvideva odpravo 1000 m² praga za obstoječe stavbe, ki so podvržene renovaciji, vendar hkrati opozarjamo, da mora biti definicija 'večje renovacije' oblikovana na način, da bo zajela velik potencial za prihranke energije malih stanovanjskih stavb.

Prav tako se zavzemamo, da se zahteve po minimalni energetske učinkovitosti za nove stavbe opredelijo na ravni 15 kWh/m² na leto ter da se določi rok, od katerega naprej morajo biti vse nove stavbe 'nično energetske' (zero energy buildings) – le rok, ki bo skladen z ostalimi roki podnebno – energetskega paketa bo zagotovil potrebno pravočasno transformacijo trga.

Opozarjamo tudi, da mora indikator za določanje energetske učinkovitosti stavb temeljiti na rabi primarne energije stavbe in ne tudi na CO₂ emisijah – te so lahko za zelo potratno stavbo nizke, če ta npr. uporablja energijo, pridobljeno v jedrskih elektrarnah. Cilj direktive je izboljšati energetske učinkovitost stavb, kar pa z upoštevanjem CO₂ emisij ne bi bilo mogoče doseči v vsakem primeru.

Prav tako bi morala direktiva državam članicam omogočati izrabo finančnih in fiskalnih spodbud za ukrepe učinkovite rabe energije v stavbah.

¹ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/06/387>

Poleg tega je potrebno okrepiti vlogo sheme energetskih izkaznic. Boljše informacije o izkaznicah imajo malo dodatnih stroškov, vodile pa bi k prihrankom energije in boljšemu razumevanju potrošnikov in tako k pozitivnim družbenim in ekonomskim učinkom.

3. Okrepiti 'eco-design' direktivo

T.i. eco-design direktiva, ki je bila izglasovana leta 2005 in ki določa okvir za zahteve pri izdelkih, ki uporabljajo energijo pri svojem delovanju, je trenutno v fazi implementacije – določanja ukrepov za izvajanje. Ukrepi, ki bodo sprejeti za širok spekter izdelkov, lahko, če so dovolj ambiciozni, bistveno prispevajo k doseganju evropskih podnebnih ciljev. Čeprav je direktiva manj znana kot drugi podnebno – energetski predpisi, zajema 50 % emisij toplogrednih plinov EU in je ključna za odmik od BAU trenda oz. od običajnega poslovanja. Za zajetje velikega potenciala direktive je potrebno razširiti pravila o učinkovitosti električnih naprav. Oblikovani morajo biti pravno zavezujoči standardi za širok nabor naprav (kotli, grelniki tople vode, razsvetljava, stand-by funkcije itn.). Vzpostavitev pravno zavezujočih standardov mora spremljati vzpostavitev primerne sistema označevanja (energetskih nalepk), ki bo usmerjal izbiro potrošnikov.

V okviru eco-design direktive so najpomembnejši ukrepi, o katerih se trenutno razpravlja, naslednji:

- Odprava rabe neučinkovitih žarnic

Načrt za odpravo rabe neučinkovitih žarnic je regulatorni ukrep, ki bo vodil k bistvenemu zmanjšanju rabe energije. 10. oktobra 2008 je evropski svet glasoval o odstranitvi najslabših žarnic s trga od leta 2010 naprej. 8. decembra bodo države članice glasovale o ukrepu izvajanja za odpravo žarnic z žarilno nitko v Evropi. Na žalost predlog Evropske komisije omogoča še nadaljno rabo nekaterih vrst manj učinkovitih žarnic, predvsem halogenskih, energetskega razreda C do leta 2013. Žarnica razreda C je le 30 % bolj učinkovita od navadne, medtem ko kompaktne florescentne žarnice (CFL) že dosegajo 70 % izboljšanje energetske učinkovitosti. Za odpravo zavajajoče konkurence med CFL in LED žarnicami s ceneni halogenskimi, Focus zahteva jasen in kratek rok za odpravo halogenskih žarnic, da bi s tem proizvajalcem in potrošnikom poslali pravi signal in enostavno preprečili zamenjevanje navadnih žarnic s halogenskimi.

- Zmanjšanje izgub zaradi stand-by funkcij naprav

Raba električne energije v stanju pripravljenosti naprav (stand-by funkcija) predstavlja vedno večji delež rabe električne energije v EU. Trenutno raba elektrike naprav v stanju pripravljenosti predstavlja približno 10 % rabe elektrike v gospodinjstvih in poslovnih prostorih v državah članicah². Naraščajoča raba električnih naprav bo po vsej verjetnosti ta delež še povečala. Izgube zaradi stand-by funkcij so že bile naslovljene v okviru določanja ukrepov, dosežen pa je bil ne povsem zadovoljiv rezultat. Focus društvo zahteva prepoved rabe stand-by funkcij za električne naprave. Prav tako poziva k sprejetju resnih ukrepov za zmanjšanje izgub zaradi stand-by funkcij za vse vrste potrošniške elektronske opreme. To vključuje bolj učinkovit dizajn, določitev obveznih minimalnih zahtev za elektronske izdelke in naprave in končno odpravo stand-by funkcije za širok nabor elektronskih izdelkov.

- Določitev ambicioznih zahtev po energetske učinkovitosti za grelnike vode

Grelniki vode imajo dolgo življensko dobo, zato je potrebno z novimi ukrepi zagotoviti, da bodo vnaprej dovoljene le najbolj podnebju prijazne tehnologije kot npr. sončni kolektorji, biomasa, kondenzacijski bojlerji in toplotne črpalke. Potrebno je hitro sprejetje bolj ambicioznih obvezujočih zahtev.

6. Določiti enotne zahteve za nacionalne akcijske načrte za energetske učinkovitost

Nacionalni akcijski načrti za energetske učinkovitost morajo dosegati določene zahteve, saj se kakovost in vsebina teh načrtov močno raličuje od države do države. Ti načrti so dober instrument za spremljanje in ocenjevanje razvoja politik učinkovite rabe in regulacije v posameznih državah. Za spremljanje in ocenjevanje doseganja ciljev prihrankov energije, določenih z direktivo o energetskih storitvah, mora biti sprejeta enotna metodologija, ki bo veljala za vse države članice.

7. Izkoristiti ves potencial sproizvodnje

Sproizvodnja je visoko učinkovit in okolju bolj prijazen način hkratne proizvodnje električne energije in toplote. Prav tako zmanjšuje učinke na okolje z manjšim deležem odpadne toplote, manj CO2 emisijami in manj izgub električne energije v omrežjih, še posebej v mikro enotah za sproizvodnjo. Ocenjeni prihranki energije s sproizvodnjo znašajo okoli 35 Mtoe na leto v 27 članicah EU, kar je enako bruto rabi energije v Avstriji³.

² http://sunbird.jrc.it/energyefficiency/html/standby_initiative.htm

³

Soproizvodnja toplote in električne energije je ključen in dokazan način povečevanja energetske varnosti in promocije učinkovite rabe energije na široko, ki poleg tega evropskim državljanom prinaša še dodatne ugodnosti. Focus društvo EU poziva, da izkoristi celoten potencial sproizvodnje.

8. Zagotoviti primerno financiranje za ukrepe učinkovite rabe energije

Obstaja nekaj finančnih shem za podporo investicijam v izboljšanje energetske učinkovitosti. Kljub temu je opaziti, da v posameznih državah članicah ni zagotovljenih zadostnih finančnih virov. Učinkoviti ukrepi energetske učinkovitosti v gospodinjstvih, malih in srednjih podjetjih zahtevajo okvir finančnih podpor iz zasebnih, javnih in EU virov. EU mora vzpostaviti evropski energetski sklad za mobilizacijo primernega financiranja investicij v energetsko učinkovitost. Prav tako je visoko priporočljiva raba strukturnih skladov, kakor tudi namenska raba prihodkov iz avkcioniranja emisijskih dovolilnic v okviru EU ETS. Finančne spodbude na ravni EU ter na nacionalnih ravneh so potrebne za zagotovitev krajših odplačilnih rokov za posamezne investicije ter za široko izvajanje ukrepov učinkovite rabe energije.

Vloga energetske učinkovitosti v Sloveniji

Slovenija lahko v procesu sprejemanja evropske zakonodaje prispeva k ambicioznim, podnebno prijaznim rešitvam. Zato Focus društvo slovensko vlado in Državni zbor poziva, da učinkovito rabo energije postavi v središče podnebno – energetske politike in sicer tako na ravni Slovenije, kot tudi na ravni EU.

Slovenija bo v kratkem novelirala Nacionalni energetski program in v Focusu vidimo ta proces kot eno od priložnosti, da se energetska učinkovitost postavi v središče energetske politike. Kot je že bilo omenjeno, je energetska učinkovitost eden od ključnih, najcenejših in politično najbolj sprejemljivih ukrepov za zmanjšanje energetske potratnosti, emisij in računov za energijo. Zato je nujno, da jo izpostavimo kot ključno prioriteto energetske politike v Sloveniji.

Druga priložnost, ki jo vidimo za izpostavljanje energetske učinkovitosti, je gradnja sodelovanja in sinergij med ministrstvom za okolje in prostor ter gospodarstvo. Potrebno je tesnejše sodelovanje pri vseh odločitvah. Na področju energetske politike je to še posebej pomembno, saj brez revolucije v načinu proizvodnje in rabe energije, ne bomo dosegli potrebnih podnebnih ciljev. Ukrepi učinkovite rabe energije imajo po drugi strani številne pozitivne gospodarske učinke, kot npr. odpiranje novih delovnih mest, spodbujanje tehnološkega razvoja in inovacij, večja varnost oskrbe z energijo itn.

Posamezni zakonodajni predlogi, ki so bili objavljeni v okviru t.i. paketa za energetske učinkovitost imajo velik potencial za zmanjšanje rabe energije in posledično emisij CO₂. Pomembno je, da se Slovenija zavzema za čimbolj ambiciozne rešitve v njihovih okvirih, pri čemer morata svojo vlogo odigrati tako vlada kot parlament. Na tem mestu obe instituciji pozivamo, da pri sprejemanju stališč in odločitev k sodelovanju povabita tudi predstavnike nevladnih organizacij.